dobro promozgao i spoznao, da nema druge nego spremiti se, kako ću stupiti pred Boga.“

Ujutro 6. kolovoza, bio je prvi petak, primio je Moreno svetu pričest: to mu je bila popudbina. O-podne zaputi se u državnu palaču, a usput se na-vrati u katedralu, gdje proboravi nekoliko vremena u molitvi. Na stepenicama državne palače pozdravi ga ubojica Rayo, koji pođe za njim i raskoli mu sabljom glavu. Moreno htjede da se obrani, no Rayo mu posiječe desnu ruku. Tri druga urotnika ispališe revolvere u Morena, koji je kušao da se nasloni na stup. Predsjednik se iznemogao sruši na tle, a kad Rayo prileti, da ga sabljom dotuče, kažu da ga je Moreno dočekao riječima: „Bog ne umire“. Sve se to dogodilo što bi okom trenuo. Adjutant bješe odmah skočio po stražu. Rayo pobježe, no jedan ga vojnik dostiže i probode bajunetom, a potom mu prosviriše glavu tanetom. Tako je ubojica prije osvanuo pred vječnim sucem negoli njegova žrtva. Morena, koji je izdisao, odnesoše u trijem katedrale, tu je primio svetu pomast i preminuo podno misijskoga križa, što ga je nazad godinu dana na svojim ramenima nosio. Narod je na glas plakao. Tri je dana mrtvo tijelo velikog predsjednika ležalo izloženo u katedrali; narod svih staleža grnuo, da posljednji put vidi lice ubijenoga oca. Dne 9. kolovoza bio je veličanstven pogreb. Na sarkofagu pisahu s velikim slovima ove riječi: Obnovitelju domovine, neslomivom braniču vjere. *M. Vanino D. J.*

ooooOoooo

PRIRODOPIS I ODGOJ SRCA.

Kako se kod nas po „Prirodi“ sve više širi zanimanje za prirodne znanosti — a „Priroda“ baš u važnim stvarima ne pazi na znanstvenu strogost gradeći smione i kadšto i krive zaključke iz prirodnih pojava i činjenica, to će biti dobro, da iznesemo

nekoliko načela, po kojima mi kršćani treba da promatramo prirodu i njezine pojave.

Ova su načela izvađena iz strogo znanstvenog djela **Himmel und Erde,** što su ga izdali vrsni stručnjaci J. Plaszman, I. Pohle, P. Kreichgauer i L. Waagen.

Progovorit ćemo najprije o koristi i vrijednosti, što ju prirodne znanosti imaju za naobrazbu čovjeka.

Rečeni učenjaci u uvodu svog djela ističu veoma važnu istinu, kad kažu: ako se danas ističe nekakva opreka između svjetovnog naziranja mnogih istraživača prirode i kršćanske vjere, mi izjavljujemo, da ovi ljudi nijesu nikako iz zloće protivnici pozitivne vjere, već je tomu uzrok većinom njihov individualni odgoj, okolina, u kojoj se kreću, duh vremena, u kome žive, predsude i nesporazumak. Jer prirodoslovna znanost sama po sebi nije ništa drugo nego duboko promatranje prekrasne knjige, po kojoj je Stvoritelj razasuo svoje velike, lijepe, uzvišene, čiste, svete misli, koje moraju čovjeka zapanjiti, uzdići, oplemeniti — dovesti do Onoga, koji je te sve misli u prirodi utjelovio. Prirodoslovne znanosti — to svečano priznajemo, najbolje su prijateljice vjere, one su njezine pomoćnice.

*

Priznati moramo, da je t. zv. klasička ili humanistička naobrazba i danas važna i potrebna, jer se bez nje naobražen čovjek u svijetu mislilaca ne može snaći, ali ipak moramo zagovarati odlučno i to, da se i prirodoslovnim naukama dade dostojno mjesto i u općoj i u višoj naobrazbi, pa dok žalimo, što zastupnici prirodnih znanosti često s prezirom govore o klasičkoj naobrazbi, odsuđujemo i zastupnike humanističke naobrazbe, što ne daju zasluženog poštovanja prirodnim naukama u školama. Jedno s drugim treba spojiti i dovesti u sklad, pa će

naobrazba biti i savremena i korisna, a nestat će mnogih nepotrebnih opreka.

Jer prirodne znanosti imaju veliku vrijednost za nutarnju kulturu čovjeka.

*

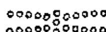
Istina — i humanistička naobrazba djeluje odgojno na srce, osobito kad se sjetimo grčke tragedije — ali to nije tako živo, tako neposredno, kao promatranje prirode, za koje i mladež vrlo malo imade ljubavi i smisla. Iz zadušnih školskih zgrada izlaze u nemirnu sferu grada, gdje se sve nervozno žuri, gdje se umjetnim načinom djeluje na maštu, osjećaje i strasti, pa se misli zapleću kao klupko, kojeg ne možeš odmotati. Zar se u takvoj sferi mogu u duši javljati mirne, sređene misli, koje dižu srce i čuvstvo? I ako, puni utisaka svoje okoline, pođu u prirodu, to su slijepi za ljepote njezine, jer ju ne znaju promatrati. „Prolaze“, veli dr. med. Bergmann, „kroz vrt Božji, a ne vide cvjetanja bez kraja, ne čuju pjeva ptica, ne opažaju panorame, koja mora srce začarati“. — A ipak, što se više srcu smije od cvjetne livade? Ima li simfonije, koja bi više začaravala od guste, hladovite šume sa svojim hrašćem i bukvama, sa svojim grmljem i mahovinom, sa svojim balsamastim mirisom, što se iz cvjeća kao iz kadionica izvija, od šume, u kojoj izletnika dočeka neizbrojni zbor pjevača? Zar čovjek ne osjeća, kao da je došao u hram, u kome se uz oblake tamjana k nebu diže pjesma „Te Deum laudamus“?

Što može moćnije u našoj duši buditi misao na Beskrajnoga od azurnog oceana, koji se gubi u nedoglednu daljinu, ili promatranje diamantima posutog noćnog neba — u čijim visinama se u veličanstvenom miru kreću nama nepojmljive tjelesine nedokučivom brzinom? Gdje pulsira življi i topliji život kao u brbljavom potoku, što natapa poljane, ili u gorskoj bujici ili u snježnobijelom slapu? Sve to diže srce i napunja slatkoćom i mirom. A što ćuti

srce, kad se čovjek upusti u promatranje na oko sitnih stvari u prirodi? Gdje ćeš naći parfuma finijeg od ljubice, ruže, đurdica; itd.?

U prirodi čovjek ćuti, da se nalazi u ateljeru umjetnika, koji je plemenit, nježan, čist, veličanstven, a jednostavan, nedokučiv, a u svemu nama bliz — i zato nigdje kao u prirodi ne ćuti čovjek potrebu molitve, nigdje mu se kao u prirodi ne bude u srcu ljepša i plemenitija čuvstva. I zato priznajemo, da iza vjeronauka, koji sadržaje objavljene misli Božje, dolazi odmah priroda, kao sredstvo za spoznaju Boga i Njegovih savršenosti. Na ovo odgajatelji ne bi smjeli nikada zaboraviti.

Đakovo. *G. Galović.*

UMIJEĆE MOLITVE.
(ARS ORANDI.)

Napisao Msgr. de MATHIES.
Prevodi BOGOLJUB STRIŽIĆ.

Duh od Duha i duh k Duhu.

III.

Moliti reći će s Bogom općiti. Mi ljudi imamo duhovne, duševne sile. Imamo razum, koji može da se bavi Bogom, njegovim svojstvima, njegovim zakonima, njegovim snošajem prema nama i ostalim stvorenjima. Dalje imamo volju, koja može da teži za dobrom, što ga Bog može dati, može da se kloni zla, što se Bogu ne mili. I Bog je duhovno biće. On je najviše, najslobodnije duhovno biće. Kad Sv. Pismo kaže, da smo stvoreni na sliku i priliku Božju, to znači, da smo bića, koja imaju razum i slobodnu volju kao Bog. Samo šta Bog sve to posjeduje u najsavršenijoj mjeri, u neizrecivoj punoći nedjeljive jednote i tajanstvene jednostavnosti, od sebe samoga i